

Presă și informare

Curtea de Justiție a Uniunii Europene
COMUNICAT DE PRESĂ nr. 147/14
Luxemburg, 11 noiembrie 2014

Concluziile avocatului general în cauza C-472/13
Andre Lawrence Shepherd/Bundesrepublik Deutschland

Potrivit avocatului general personalul militar necombatant poate solicita azil dacă apreciază că se supun riscului de a fi persecutați sau sancționați în cazul refuzului de a efectua serviciul militar atunci când aceasta ar presupune comiterea unor crime de război

În aprecierea unor astfel de cereri autoritățile naționale nu ar trebui să aplice norme și proceduri bazate pe dreptul penal internațional

Potrivit Directivei Uniunii privind standardele minime¹, poate solicita statutul de refugiat în Uniune un cetățean al unui stat terț care în urma unor temeri justificate de a fi persecutat în țara sa din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice.

Domnul Shepherd, cetățean al Statelor Unite ale Americii (denumite în continuare „SUA”), s-a înrolat în cadrul forțelor armate ale SUA în decembrie 2003. El a urmat cursuri de tehnician care asigură mentenanța pentru elicoptere Apache și în 2004, a fost transferat în Irak, unde a desfășurat activități de mentenanță (în special) a elicopterelor. În februarie 2005, a revenit împreună cu unitatea sa la baza militară în Germania. Ulterior, a început să aibă dubii privind legitimitatea războiului din Irak și să efectueze cercetări în acest sens. Până în momentul în care a primit ordinul de deplasare în Irak în 2007, ajunsese la concluzia că războiul din Irak încălca dreptul internațional. El considera că aceste operațiuni militare presupuneau folosirea sistematică, nediferențiată și disproporționată a armelor, fără luarea în considerare a populației civile. În special ca urmare a unui număr în creștere de intervenții ale elicopterelor Apache, tot mai mulți civili au fost răniți, iar dreptul internațional umanitar a fost încălcat. Domnul Shepherd era de părere că elicopterele nu ar fi putut să fie utilizate dacă el și alți mecanici de mentenanță nu le-ar fi pregătit pentru lupte.

Domnul Shepherd nu a dorit să riște să ia parte la crime de război, în contextul deplasării unității sale în Irak. El nu a luat în considerare posibilitatea de a invoca obiecția pe motive de conștiință pentru a solicita autorităților SUA să nu fie trimis acolo, întrucât nu respinge complet utilizarea războiului și a forței. Astfel, s-a înrolat din nou la sfârșitul perioadei sale inițiale de serviciu militar. A considerat că o cerere privind refuzul îndeplinirii serviciului militar nu l-ar fi protejat de o deplasare ulterioară în Irak. Prin urmare, a decis să părăsească armata SUA înainte de începerea celei de a doua perioade de ședere acolo și a dezertat la 11 aprilie 2007. Întrucât, ca urmare a refuzului său de a îndeplini serviciului militar în Irak, acesta risca persecutarea de către autoritățile militare ale SUA pentru dezertare, în august 2008, domnul Shepherd a formulat o cerere de azil în Germania.

În martie 2011, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Biroul Federal pentru Migrație și Refugiați, denumit în continuare „Bundesamt”) a respins cererea de azil a domnului Shepherd pentru următoarele motive: (i) nu există un drept fundamental la invocarea unei obiecții pe motive de conștiință, (ii) domnul Shepherd ar fi putut părăsi serviciul militar în mod legal, (iii) Directiva privind standardele minime nu se aplică unei persoane aflate în situația sa.

¹ Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO 2004, L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52) (denumită în continuare „Directiva privind standardele minime”).

Domnul Shepherd a atacat ulterior decizia Bundesamt în fața Bayerisches Verwaltungsgericht München (Tribunalul Administrativ Bavaria, München, Germania). El consideră că Bundesamt a săvârșit o eroare prin faptul că s-a concentrat asupra conceptului de *act de persecuție*, neglijând conceptul de *motive de persecuție*. Bundesamt a aplicat în mod greșit principiile dreptului penal internațional în aprecierea cererii sale de azil. Prin urmare, a concluzionat în mod eronat că persoanei care refuză îndeplinirea serviciului militar i se poate acorda statutul de refugiat numai dacă poate dovedi, „dincolo de orice îndoială rezonabilă”, că, dacă ar fi rămas în cadrul forțelor armate, s-ar fi făcut vinovat de săvârșirea unei fapte prevăzute de dreptul penal internațional. În acest context, Bayerisches Verwaltungsgericht München a adresat o serie de întrebări pentru clarificarea sensului articolului 9 alineatul (2) litera (e) din Directiva privind standardele minime. Respectiva dispoziție prevede că urmărirea penală sau sancțiuni în cazul refuzului de a efectua serviciul militar în situații de conflict, atunci când serviciul militar ar presupune comiterea unor crime de război ar constitui acte de persecuție în sensul Directivei privind standardele minime. Întrebarea principală este dacă articolul 9 alineatul (2) litera (e) se aplică unei persoane aflate în situația domnului Shepherd și în caz afirmativ cum trebuie analizat cazul său.

În concluziile pe care le-a prezentat astăzi, avocatul general Eleanor Sharpston analizează respectivele întrebări. În opinia sa, formularea „[...] atunci când *serviciul militar ar presupune* comiterea unor [crime de război]” din cuprinsul articolului 9 alineatul (2) litera (e) din Directiva privind standardele minime trebuie interpretată în sensul că articolul menționat acoperă întregul personal militar, inclusiv pe cel din domeniul logistic sau tehnic, cum sunt mecanicii care asigură mentenanța elicopterelor. Niciun element din modul de redactare al Directivei privind standardele minime nu limitează formularea citată exclusiv la personalul combatant. Această opinie este în concordanță cu obiectivul general al Directivei privind standardele minime de identificare a persoanelor care sunt forțate de împrejurări să solicite protecție în Uniunea Europeană și au nevoie în mod efectiv de aceasta.

Avocatul general consideră că este dificilă evaluarea aspectului dacă asemenea persoane „ar” fi determinate să comită crime de război dacă, întrucât necesită ca autoritățile naționale să analizeze acte și consecințe ale unor acțiuni care încă nu au avut loc.

O astfel de evaluare este fundamental diferită de analiza *ex post* care se efectuează în cadrul procedurilor penale. În acest caz, autoritățile naționale trebuie să analizeze dacă există o legătură directă între actele persoanei în cauză și probabilitatea rezonabilă de a se comite crime de război, astfel încât această persoană să poată fi determinată să participe la comiterea lor prin faptul că acțiunile sale reprezintă un element necesar pentru respectivele crime.

În ceea ce privește aspectul dacă domnul Shepherd îndeplinește condițiile pentru putea beneficia de statutul de refugiat în sensul Directivei privind standardele minime, este necesar să existe o legătură între motivele enumerate în respectiva directivă și actele de persecuție prevăzute la articolul 9. În evaluarea aspectului dacă domnul Shepherd este membru al unui anumit grup social autoritățile naționale trebuie să aprecieze dacă are o convingere de suficientă intensitate, gravitate, coeziune și importanță în ceea ce privește conflictul în cauză. Autoritățile menționate ar trebui să analizeze apoi dacă, pe baza materialelor aflate la dispoziția lor, este rezonabil să presupună că, în SUA, persoanele în situația concretă a domnului Shepherd sunt privite altfel și sunt tratate în mod diferit de societate în general.

Referitor la aspectul dacă respectivul conflict trebuie să presupună, în mod predominant sau sistematic, comiterea unor acte precum crimele de război sau dacă este suficient ca solicitantul să explice că, în cazuri individuale, forțele armate din care face parte au săvârșit astfel de acte, avocatul general Sharpston afirmă că niciuna dintre variante nu este decisivă pentru aplicarea articolului 9 alineatul (2) litera (e) din Directiva privind standardele minime. Ceea ce contează este probabilitatea ca solicitantul să riște comiterea unor crime de război. Nu este necesar să se stabilească dincolo de orice îndoială că este posibil să aibă loc încălcări ale dreptului penal internațional. Avocatul general subliniază că Statutul Curții Penale Internaționale nu este relevant într-o astfel de apreciere.

Avocatul general Sharpston își exprimă părerea că existența unui sistem național sau internațional de persecutare a crimelor de război poate să descurajeze în principiu comiterea lor. Totuși, este un fapt trist dar inevitabil acela că, deși există astfel de sisteme, uneori sunt comise crime de război în timpul conflictelor. Astfel, pentru ca articolul 9 alineatul (2) litera (e) din Directiva privind standardele minime să poată avea valoare ca un mijloc de a permite celor care riscă să fie obligați să participe la comiterea crimelor de război să găsească un refugiu, acesta trebuie să fie aplicabil independent de aspectul dacă există și este utilizat un sistem național sau internațional de persecutare și de sancționare a crimelor de război.

În ceea ce privește aspectul dacă articolul 9 alineatul (2) litera (e) din Directiva privind standardele minime poate fi invocat în pofida faptului că o operațiune militară este aprobată de comunitatea internațională sau inițiată în temeiul unui mandat CSONU, avocatul general consideră că existența unui astfel de mandat nu elimină necesitatea evaluării realizate potrivit Directivei privind standardele minime și nici nu afectează rezultatul său. Aceasta nici nu exclude *per se* posibilitatea ca anumite crime de război să fi fost sau să poată fi comise.

Prin intermediul ultimei întrebări adresate privind interpretarea articolului 9 alineatul (2) litera (e) din Directiva privind standardele minime, instanța germană urmărește să se stabilească dacă, înainte de a putea invoca această dispoziție, solicitantul trebuie să parcurgă procedura ordinară a obiecției pe motive de conștiință prevăzută de sistemul său național. Existența unei astfel de proceduri trebuie evaluată de autoritățile naționale potrivit faptelor și împrejurărilor cauzei. În opinia avocatului general, nu există niciun motiv întemeiat pentru care unei persoane aflate în situația domnului Shepherd ar trebui să beneficieze de statutul de refugiat prevalându-se de o persecuție pe care ar fi putut să o evite fără să își încalce convingerile dacă ar fi invocat o obiecție pe motive de conștiință potrivit oricăror norme naționale aplicabile. Dimpotrivă, dacă, în calitate de militar, nu ar fi putut recurge la obiecția pe motive de conștiință în temeiul rezervelor sale privind o nouă deplasare în Irak, faptul că nu a făcut acest lucru nu poate afecta în nici un mod cererea sa de acordare a statutului de refugiat.

În sfârșit, Bayerisches Verwaltungsgericht München solicită clarificări privind aspectul dacă o excludere dezonorantă din armată în urma aplicării unei pedepse privative de libertate și aferenta izolare socială și dezavantajele rezultate în legătură cu o astfel de sancțiune constituie acte de persecuție, în sensul directivei. În abordarea acestui aspect, avocatul general a luat în considerare faptul că dreptul la statutul de refugiat există doar atunci când un act de persecuție este determinat de un motiv de persecuție. În această privință, toate părțile care au prezentat observații Curții (inclusiv domnul Shepherd) admit că statele pot impune sancțiuni personalului militar care refuză să mai îndeplinească serviciul militar atunci când dezertarea *nu* se bazează pe motive temeinice de conștiință și cu condiția ca respectivele sancțiuni și procedurile aferente să respecte normele internaționale. Prin urmare, respectiva întrebare este relevantă doar dacă autoritățile naționale ajung la concluzia că domnul Shepherd *nu* a crezut în mod plauzibil că ar fi riscat să comită crime de război dacă s-ar fi deplasat din nou în Irak. Procedura înaintea curții marțiale și/sau excluderea dezonorantă din armată intră în mod clar în domeniul de aplicare al directivei. Totuși, un solicitant trebuie să arate că asemenea măsuri sunt discriminatorii în sine sau sunt puse în aplicare în mod discriminatoriu. Întrucât domnul Shepherd invocă în cererea sa persecuția în temeiul apartenenței sale la un anumit grup social, pentru analizarea acestui aspect este necesar să se stabilească dacă există grupuri sociale în SUA care sunt comparabile cu cel căruia el susține că îi aparține, dacă grupul său este mai probabil să fie supus discriminării decât grupul comparabil și dacă ar putea fi justificată vreo diferență vizibilă de tratament. În absența din dosarul cauzei a oricăror dovezi care să indice că, în cazul de față, există o discriminare de acest tip, autoritățile naționale sunt cele care trebuie să realizeze evaluarea detaliată a faptelor și circumstanțelor care este necesară pentru a determina poziția corectă.

De asemenea, este imposibil să se stabilească în mod abstract dacă o posibilă persecutare este disproporționată sau discriminatorie ori dacă eventuala sancțiune care ar fi aplicată domnului Shepherd, în cazul condamnării sale pentru dezertare, ar fi disproporționată implicând aplicarea directivei. În general, pentru a stabili dacă persecutarea sau sancțiunea pentru dezertare au un caracter disproporționat, este necesar să se analizeze dacă ele depășesc ceea ce este necesar pentru ca statul în cauză să își exercite dreptul legitim la deținerea unor forțe armate. În final, tot

autoritățile naționale sunt cele care trebuie să analizeze aceste aspecte din perspectiva împrejurărilor cauzei.

MENTIUNE: Concluziile avocatului general nu sunt obligatorii pentru Curtea de Justiție. Misiunea avocaților generali este de a propune Curții, în deplină independență, o soluție juridică în cauza care le este atribuită. Judecătorii Curții urmează să delibereze în această cauză. Hotărârea va fi pronunțată la o dată ulterioară.

MENTIUNE: Trimiterea preliminară permite instanțelor din statele membre ca, în cadrul unui litigiu cu care sunt sesizate, să adreseze Curții întrebări cu privire la interpretarea dreptului Uniunii sau la validitatea unui act al Uniunii. Curtea nu soluționează litigiul național. Este de competența instanței naționale să soluționeze cauza conform deciziei Curții. Această decizie este obligatorie, în egală măsură, pentru celelalte instanțe naționale care sunt sesizate cu o problemă similară.

Document neoficial, destinat presei, care nu angajează răspunderea Curții de Justiție.

[Textul integral](#) al concluziilor se publică pe site-ul CURIA în ziua pronunțării.

Persoana de contact pentru presă: Iliana Paliova ☎ (+352) 4303 3708

Imagini de la prezentarea concluziilor sunt disponibile pe „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 2 2964106